

<p><i>I період – зародження мовознавства у східних слов'ян (XI–XIII ст.);</i></p>	<p align="center"><u>Проблеми розвитку східнослов'янських мов</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Кримський А.Ю. Володів майже 60 мовами. Опублікував до 1000 наукових праць. Наукова концепція вченого містить детальний опис давніх пис. пам'яток, в яких позначилися риси сх.-сл. мов, зокрема, української. Мовознавця по праву вважають основоположником укр. орієнталістики. Написав багато праць зі сходознавства (досліджував історію, мову, літературу семітів, арабів, персів і тюрків). • Жовтобрюх М.А. Основні наукові дослідження — з проблем сучасної української літературної мови, історії української мови, історії українського мов-ва, культури усн. і пис. мови, соціолінг-ки, порівн. грам-ки слов. мов. • Русанівський В.М. Великий доробок мовознавця в галузі лексикографії. Питання історії української мови в наукових концепціях А.Ю.Кримського; порівняльна історія розвитку східнослов'янських літературних мов у їхньому відношенні до суч. сх.-сл. мов. 	<p>Кримський А.Ю. «Українська граматика...» (1907), «Українська мова, звідкіля вона взялася і як розвивалася» (1922); «Нарис з історії української мови», написаний у співавторстві з О. Шахматовим (1922, 1924)</p> <p>Жовтобрюх М.А. «Мова укр. преси (до сер. 90-х років XIX ст.)» (1963), «Суч. укр. літ. мова. Вступ. Фонетика» (1969), «Питання іст. фонетики УМ мови в науковій спадщині А.Ю.Кримського // А.Ю.Кримський – україніст і орієнталіст (Мат-ли ювіл-ої сесії до 100-річчя з дня народження)» (1974), «Укр. грамм-ка» (1986, рос. м.; у співавт.)</p> <p>Русанівський В.М. Один із редакторів і укладачів «СУМ» в 11-ти томах (1973), «Питання історичної граматики в працях А.Ю.Кримського // А.Ю.Кримський – україніст і орієнталіст (Мат-ли ювілейної сесії до 100-річчя з дня народження)» (1974); «Джерела розвитку сх.-сл. літ-них мов» (1985)</p>
<p><i>II період – староукраїнське мовознавство (XIV–XVIII ст.);</i></p>	<p>Лаврентій Зизаній перший систематичний підручник ц.-сл. мови на сх.-сл. землях, призначений для шкіл. Як перша спроба опрацювання фонетичної й морфологічної систем церковнослов'янської мови, виявлення її специфічних особливостей, «Грамматика словенска» була значним кроком у слов'янській філології, автор удосконалив і збагатив слов'янську лінгвістичну термінологію.</p> <ul style="list-style-type: none"> • М. Смотрицький Найвизначніша праця Середньовіччя, що 	<p>«Грамматика словенска» Лаврентія Зизанія (1596)</p> <p>«Грамматіки славенския правильное синтагма» (1619) М. Смотрицького</p>

	<p>понад 200 років була посібником із церковнослов'янської граматики. Учений першим в історії вітчизняної лінгвістики дав повний курс ц-сл. мови в прийнятих тоді частинах: орфографія, етимологія (тобто морфологія), синтаксис, просодія.</p> <ul style="list-style-type: none"> <p>Памва Беринда У праці застосовано всі основні засоби наукового опрацювання матеріалу, зокрема паспортизацію вокабул, ремарки, цитати, вказівки на фразеологізми, зауваження про орфографію, етимологію слова. Докладно опрацьовано семантику багатозначних реєстрових слів; здійснено порівняльний аналіз (українська – російська – польська – латинська – грецька – німецька).</p> <p>Іван Ужєвич Перша граматика УМ, але написана латинською мовою. Вона присвячена граматичному описові староукраїнської книжної мови, відомої під назвою «проста мова». У 1645 р. був написаний інший її варіант і опублікований лише у 1970 році).</p> 	<p>«Лексикон словенороський» (1627) Памви Беринди</p> <p>Іван Ужєвич «Граматика словенська» (1643-1645 рр.)</p>
<p>III період – вітчизняне мовознавство періоду перебування України у складі Російської імперії (кін. XVIII – поч. XX ст.);</p>	<ul style="list-style-type: none"> <p>О. Павловський Перша друкована граматика живої народної УМ, а також важливий для її розуміння «Додаток до Граматики малоросійського нареччя» (1822 р.). Автор є одним з перших мовознавців, котрі заклали наукове підґрунтя для усвідомлення УМ як самостійної й рівноправної серед інших сл-ких мов.</p> <p>Я. Головацький Праця мала велике значення у справі відродження укр. шкільництва і культури; була основним посібником у школах до 1862. На підставі нових діалектних даних Головацький здійснив одну з перших у вітчизняному мовознавстві спроб опису діал. диференціації УМ, виділив волин.-поділ. (або українське), галицьке (або наддністрянське) і карпаторуське нареччя.</p> 	<p>О. Павловський «Граматика малоросійського нареччя...» (написана 1805 р., але видана 1818 р.)</p> <p>Я. Головацький «Граматика русского языка» (1849), «Розправа о язиці южноруськім і его наречіях» (1848)</p>

- **О. Потебня**

У праці подано порівняльно-історичне дослідження граматичної будови і всієї системи сх-сл. мов у їх зв'язках з іншими мовами; мова розглядається у тісному зв'язку з історією народу, з еволюцією людської думки.

П. розробив наукове підґрунтя сх-сл. діалектології як самостійної дисципліни. У працях цієї проблематики він уперше в слов'янській філології систематизував ознаки УМ, за якими вона відрізняється від інших слов'янських мов.

Охарактеризував межі поширення її найважливіших діалектичних звукових явищ.

Учений постійно цікавився питаннями народності і мови, взаємовідношення націй і мов, народності й особи, дво- і багатомовності, майбутньою долею націй і мов

- **Є. Желехівський та С. Недільський**

Містить понад 64000 слів. До появи українсько-російського словника Б. Грінченка був найповнішим джерелом української лексики. Укладений переважно на західноукраїнському матеріалі, словник відіграв важливу роль у поширенні нової української мови в Галичині та витіснення з ужитку язичія. У словнику застосовано **желехівку**, західноукраїнський фонетичний правопис, зумовлений діалектними рисами місцевих говірок.

- **С. Смаль-Стоцький, Г. Гартнер**

Укр. правопис, укладений за фонетичним принципом (правописна реформа). У праці намагався довести, що УМ постала безпосередньо з праслов, а ідея прасхідньо-слов'янської мови позбавлена ґрунту.

- **Б. Грінченко**

Автор фундаментальних етнографічних, мовознавчих, літературознавчих, педагогічних праць, історичних нарисів, перших підручників з УМ й літератури, зокрема «Рідного слова» — книжки для читання в школі.

- **О. Потебня**

«Із записок з руської граматики» (т. 1-2 (1874), т. 3 (1899), т. 4 (1941)), «Думка і мова» (1862), «Мова і народність» (1895), «Про націоналізм» (1905), «Лист до Єлени Штейн» (1927), «Загальна літературна мова і місцеві наріччя» (1962)

- **Є. Желехівський та С. Недільський**

«Малорусько-німецький словар» (1886)

- **С. Смаль-Стоцький, Г. Гартнер**

«Руска граMATика» (1893), «Розвиток поглядів про сім'ю слов'янських мов та їх взаємне споріднення» (1925, 1927).

- **Б. Грінченко**

«Рідне слово» (1889), «Словар української мови» (1907-1909)

	<p>Укладач чотиритомного тлумачного «Словаря УМ». Словник містить до 68 000 реєстрових слів і є першим в укр. лексикографії великим зібранням лексичних фондів УМ з перекладом включених до нього слів на російську мову і здебільшого з відповідним укр. ілюстративним текстом до кожного з поданих значень слова. В реєстрі словника представлена лексика як літературної мови XIX ст. і фольклору, так і більшості українських діалектів.</p> <ul style="list-style-type: none"> • А. Кримський Велику увагу присвячено формуванню фонетичної системи сучасної УМ. Граматика розв'язувала різні питання як загальнотеоретичного, так і історичного плану щодо вивчення СУМу. Також у цій праці наводяться правила правопису та вимови. У 2-му томі системно висвітлюється граматична будова з урахуванням навчальних вимог. 	<p>А. Кримський «Украинская грамматика» (1907-1908)</p>
<p><i>IV період – українське мовознавство радянського часу (1917–1991 рр.);</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Є.Тимченко Об'єктом його зацікавлень були питання фонетики, морфології та словотвору української мови. Цінними є дослідження з синтаксису відмінків української мови. • А.Кримський Дослідження становлення, розвитку, правописного нормування української мови. • М.Грунський Досліджував походження старослов'янського письма, мову давніх пам'яток старослов'янської писемності, історію слов'янських мов. • Л.Булаховський Питання історії й теорії мовознавства; фонетика й лексика, морфологія й синтаксис, стилістика та історія української, російської та інших слов'янських мов, методика викладання 	<p>Є.Тимченко «Українська граматика» (1907); «Курс історії українського язика» (1927); «Льокатив в українській мові» (1924), «Номінатив і датив в українській мові» (1925)</p> <p>А.Кримський «Нарис з історії УМ» (у співавторстві з О. Шахматовим (1922, 1924))</p> <p>М.Грунський «Пам'ятки і питання давньослов'янської писемності» у двох томах (1904—1906); «Нариси з історії розробки синтаксису слов'янських мов» у двох томах (1910—1911), «Вступ до слов'янського мовознавства» (1941)</p> <p>Л.Булаховський «До питання слов'янської кількості й наголосу» (1910 р.); «Вступ до мовознавства» (російською мовою, 1953); Двотомний «Курс сучасної</p>

	<p>мов. Дослідженням ученого притаманний синтез історії, мовознавства й літературознавства.</p> <ul style="list-style-type: none"> <p>М.Калинович Свого часу викладав вступ до мовознавства, порівняльну граматику індоєвропейських мов, санскрит, готську мову, історію давньої індійської літератури. Найбільше прислужився українському словникарству. Автор багатьох публікацій з теорії та історії лексикографії; заклав підґрунтя зіставної лексикології в нашому мовознавстві. Іншим об'єктом зацікавлень ученого була проблема походження мови.</p> <p>Ю.Шевельов У центрі наукової праці написання історичної фонології УМ, що показувала б її розвиток від праслов'янської мови донині на широкому історичному, діалектному міжмовному й текстуальному ґрунті.</p> <p>О.Мельничук Автор праць із загального та індоєвропейського мовознавства, славістики, української та російської мов. Дослідження питань мови і мислення, системи і структури мови, мови як знакової системи. Керував підготовкою фундаментального семитомного «Етимологічного словника української мови», створив школу українських етимологів.</p> <p>І.Білодід Основну увагу зосереджував на проблемах історії української мови і лінгвостилістики, загальних мовознавчих питаннях, методології та історії мовознавства. Низку праць присвятив дослідженню спадщини Києво-Могилянської академії.</p> <p>А.Білецький Праці охоплюють майже всі галузі лінгвістики: порівняльно-історичне</p> 	<p>української літературної мови» (1951)</p> <p>М.Калинович «Вступ до мовознавства» (1940, перевидано 1947); «Російсько-український словник» (1948), «Походження мови» (1946)</p> <p>Ю.Шевельов «Нарис сучасної української мови» (1951); «Передісторія слов'янської мови: історична фонологія загальнослов'янської мови» (1965); «Історична фонологія української мови» (1979)</p> <p>О.Мельничук «Розвиток структури слов'янського речення» (1966), «Про роль мислення у формуванні структури мови» (1966), «Про генезу індоєвропейського вокалізму» (1979), «Поняття системи і структури мови» (1970); ЕСУМ: в 7 т. (1982)</p> <p>І.Білодід «Укр. літ. мова 2-ої пол. XVI, XVII і XVIII ст.» (1957); співавтор і гол.редактор «Курсу історії УЛМ» (т. 1-2, 1958–1961); «Т. Г. Шевченко в історії УЛМ» (1964), «Києво-Могилянська академія і розвиток сх-сл-ких літ. мов XVII—XVIII ст.» (1973)</p> <p>А.Білецький «Принципы этимологических исследований» (1950 г.);</p>
--	--	--

	<p>мовознавство, етимологію, лінгвoseміотику, лексикологію, лексикографію, граматику, фонологію, ономастику, топонімію, історію та теорію</p>	<p>«Лексикологія та теорія мовознавства» (1972 р.); «Основні методи дослідження в сучасному мовознавстві // Проблеми та методи в структурній лінгвістиці (1965 р.)</p>
<p><i>V</i> період – <i>сучасне вітчизняне мовознавство (1991–2007 рр.)</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • М.Плющ Актуальні проблеми сучасного українського теоретичного мовознавства; проблеми методики викладання УМ. • В.Німчук Досліджує історію мови, діалекти й ономастику УМ, історію УЛМ, правопису, історію укр. лінгвістики, укр. глотогенезу, проблеми укр. конфесійної мови, а також українсько-південнослов'янські паралелі тощо. • І.Вихованець Сфера наукових зацікавлень: синтаксис та морфологія УМ, культура УМ, загальне мовознавство. • Г.Півторак Автор понад 150 друкованих праць з проблем етногенезу слов'ян, історії й діалектології сх-сл. мов, етимології, білорусистики, культури мови, у тому числі 5-ти монографій. Один з авторів «ЕСУМ» в 7 томах (написав близько 3500 етимологічних статей). Працював також у галузі літературознавства, публіцистики і художнього перекладу. 	<p>М.Плющ Співавторка підручників для ВНЗ «Суч.укр. літ мова» (1994, 2000, 2001); «Методика лінг-ого аналізу тексту» (1984, у співавт.); «Вивчення морфології в 5-6 класах» (1988)</p> <p>В.Німчук «Мов-во на Україні в XIV—XVII ст.» (1985); «Давньоруська спадщина в лексиці УМ» (1992); дослідив і опублікував «Київські глаголичні листки» (1983) (та низку пам'яток УМ зокрема «Лексис...» (1964) і «Граматику словенску» (1980) Лаврентія Зизанія, «Лексикон словенороський» Памва Беринди (1961)), статті у „Історія укр. культури»</p> <p>І.Вихованець «СУЛМ. Синтаксис» (1972, у співавторстві); «Граматику УМ» (1982); один з укладачів «СУМу» (т. 1–11, 1970 – 80) і словника-довідника «Укр. літ. вимова і наголос» (1973)</p> <p>Г.Півторак «ЕСУМ» (видається з 1982); Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов: Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски» (2001)</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • М.Кочерган Сучасний стан мовознавчої науки, закономірності розвитку та функціонування мови на різних історичних етапах. • В.Скляренко Історична фонетика УМ; автор низки фундаментальних новаторських праць з порівняльно-історичної слов'янської акцентології та лексикології. • С.Єрмоленко Авторка праць із лінгвостилістики, етнолінгвістики, синтаксису, мови фольклору, правопису, культури мови, мовної семантики. Концепція «Мова як українознавство» . Авторка підручників з УМ для загальноосвітніх навчальних закладів (співавтор — В. Т. Сичова). • О.Ткаченко Дослідження проблем історичної типології мов, соціолінгвістики, інтерлінгвістики, мовних контактів, еколінгвістики. Статті з укр. етимології, лексикології та словотвору, історії польської мови, лужицької мови, загального мов-ва. • Л.Мацько Низка інноваційних розроблень у галузі новітніх напрямів лінгвістики, лінгводидактики та методики навчання української мови. • П.Гриценко Досліджує укр. діалектну мову, проблеми взаємодії діалектів і літературної мови, типології і зв'язків слов'янських діалектних систем, теорії лінгвістичної географії, діалектної текстології й текстографії, історії мовознавства. 	<p>М.Кочерган «Вступ до мовознавства» (2000, 2001, 2004, 2005, 2006); «Загальне мовознавство» (1999), (перевидання: 2003, 2006, 2008, 2010); «Основи зіставного мовознавства» (2006)</p> <p>В.Скляренко «ЕСУМ» (у 7 т.; видається з 1982; співаукладач і співредактор; «Історія УМ. Фонетика» (1979; співавтор); «Нариси з іст-ої акцентології УМ» (1983)</p> <p>С.Єрмоленко «Українська мова. У серії: Найновіша історія слов'янських літературних мов» (Ополе, 1999); «Мова й етнос» (1996), «Мовно-естетичні знаки української культури» (2009)</p> <p>О.Ткаченко «УМ і мовне життя світу» (2004); «Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу)» (2006), автор книжок «Мерянський язык» (1985)</p> <p>Л.Мацько «Стилїстика УМ» (2003); «Культура української фахової мови» (2007); «УМ в освітньому просторі» (2009); «Методика викладання УМ як іноземної: Програма нормативної навчальної дисципліни підготовки магістр» (2013)</p> <p>П.Гриценко «Моделювання системи діалектної лексики» (1984); «Ареальне варіювання лексики» (1990); співавтор видання «Український діалектний фонофонд» (2004).</p>
--	--	---